

KARLA MONTERO

Tajna smaragdne ploče

Sa španskog prevela
Sandra Nešović

Beograd
2013.
DERETA

*Mojoj deci, Gali, Martini, Luisu i Nikolasu.
I pored vas, maleni moji kradljivci vremena,
uspela sam da okončam ovu priču. Volim vas.*

*Uprkos svemu, i dalje verujem da ljudi
imaju dobro srce.*

ANA FRANK

Uvod

*Firenca,
9. april 1492. godine*

Lorenzo de Mediči je umro. Nije to bila jedina misao koja se vrzmala po Đorđovoj glavi. U njegov mozak navirala je prava bujica misli. Ponekad, one su tekle brzo i glatko, poput oblaka na nebu; ali ponekad, nagomilavale su se kao prosjaci ispred vrata crkve. Međutim, istina je da su sve počinjale i završavale se na istom mestu: Lorenzo de Mediči je umro. Njegov leš se još nije ohladio. Njegova udovica, njegova deca i prijatelji još uvek su ga oplakivali. Firenca je još uvek bila potresena.

Međutim, Đorđo nije bio uznemiren zbog Lorenca de Medičija, njegove porodice ili Firence, nego zbog samog sebe i sopstvene sudbine. Celu noć i ceo dan proveo je zatvoren u svom ateljeu; isprva, naprosto paralisan pod utiskom te vesti; a potom, nastojeći da pronađe rešenje za položaj u kom se našao.

Tek kada je sunce počelo da se skriva iza brda toskanskog pejzaža, odlučio je kako bi najbolje bilo da se vrati u Veneciju, gde je sve i počelo. I ubedio je samog sebe kako bi to trebalo da učini što pre, koristeći okrilje noći koja se bližila. S užurbanošću čoveka koji sve mora da improvizuje, počeo je da skuplja stvari, posebno svoj slikarski pribor, budući da je posedovao malo drugih dobara koje treba spakovati, a, osim toga, njegova oprema za rad – četkice, palete, platna, okviri

i na desetine jedinjenja koja je koristio za stvaranje ulja na platnu – predstavljala je njegovu najdragoceniju imovinu.

Kada se spustila noć, atelje je bio gotovo prazan. Ostalo je, u jednom ćošku ispod prozora, tamo gde je najbolje padala prirodna svetlost, samo jedno prekriveno platno na slikarskom stalku.

Đorđo mu je prišao dalje razmišljajući kako će ga preneti. Otkrio ga je polagano i ponovo se u njega zagledao, iako je savršeno dobro znao šta će tamo videti, čak je mogao da nazre i ono što drugi nisu mogli da uoče: konačni rezultat dela, onako kako ga je on zamislio. To platno, koje je tek bilo u fazi nacрта, nekoliko poteza bojom, beše izvor njegovog nemira.

Trgao se, pogleda uperenog u platno... Kao da su se slike iz njegove prošlosti nizale na njemu. Možda su mu se zbog napetosti prividale neobične stvari. To behu samo uspomene, uspomene jednog mladog i beznačajnog slikara iz Venecije koji se upetljao u neke mračne rabote.

„Đorđo, pred sobom imaš budućnost punu dobrih prilika i blagostanja. Uzdam se u tebe da ćeš umeti da iskoristiš svoj dar i srećan splet okolnosti, sve vreme odan časti i vrlini. Neka Bog uvek bude s tobom, sine moj“, rekao mu je otac pre polaska, tutnuvši mu u ruke vrećicu s nešto malo novca i pismo preporuke za gazdaricu kod koje će odsesti u Veneciji. Od tada kao da je protekao čitav vek... Đorđo je pamtio koliko je bio nervozan, tek je bio navršio deset godina i bio je samo dete, klinac iz Kastelfranka, trošnog seoceta u okolini Venecije, gde ga je Bog rasporedio na ovaj svet, mada ga je prethodno blagoslovio jednim naročitim talentom. Jer Đorđo je, još od malih nogu, umeo da crta kao anđeli. Njegov otac je to zapazio onog dana kad je dečak, zanesen, izvukao iz vatre jedan komadić uglja i počeo da švrlja po podu: lakoća, tragovi, pokret... Taj musavko je zaista bio nadaren. I zato je učinio sve kako bi uredio da njegov sin bude primljen kao šegrt u atelje majstora Belinija u Veneciji. Tamo, Đorđo je morao da očisti mnoštvo četkica i da bezbroj puta oriba podove, morao je da glanca avane i da pričvršćuje platna za stalke, naučio je čak i da spravlja jednu vrstu pića zvanog rozoli, koje je majstor

pio svakog popodneva, pre nego što je počeo da sjedinjuje pigmente za ulja na platnu. Ali, usred sveg tog nezahvalnog posla, Đorđo je širom otvorenih očiju posmatrao sve što se oko njega zbivalo: kako je majstor pripremao platno za premazivanje temeljnom bojom uz pomoć tutkala i đesa¹, kako je skupljao prah od kalciniranih kostiju, kako je skidao oksid s komadića bakra, kako je mrvio malahit ili lapis lazuli... Obraćao je pažnju na količinu lanenog ulja koje je koristio u mešavinama i kako ih je razređivao trementinom. Ushićeno je pogledom pratio majstora svaki put kad bi ovaj vrh četkice od svinjske dlake ili od kune zlatice umočio u uljastu smešu i potom njime meko klizio po platnu kao da ga miluje. Opčinjeno ga je slušao kako priča o svetlosti i oblicima, o proporcijama i boji... Na taj način je i nesvesno učio u toj svojevrsnoj školi života, udišući majstorove lekcije zajedno s mirisom slikarskih boja.

Ali Đorđo je takođe pronalazio mnogo toga da nauči i izvan Belinijevog ateljea. U tom gradu koji je vrveo od ljudi i kulture, gradu plemića i trgovaca kakav je bila Venecija, Đorđo je stupio u kontakt sa čitavim jednim novim svetom koji je vredelo otkriti i zabeležiti slikarskim četkicama. U potrazi za inspiracijom za svoje slike, voleo je da šeta Venecijom, da posećuje palate, crkve i manastire, da obilazi uske sokačiče u kojima se osećao zadah ustajale vode i ribe, kao i da mu pogled odluta u lagunu, u čijim svetlucavim vodama je sumrak zajedno s morem ljuljuškao i barke, dok su njihovi obrisi postepeno iščezavali, gubeći se konačno u senkama.

Često bi Đorđo utekao na ostrvo Murano, u manastir San Mikele, zato što je tamo svetlost imala jedno posebno svojstvo: zavisno od godišnjeg doba, oživljavala je boje ili ih gasila sve dok ih ne bi sasvim umrtvila; povremeno, stapala se s maglom u laguni i poput krede prekrivala sve siluete, ili obrnuto, kad su dani bili jasni i vedri, činilo se da figure iscrtava s preciznošću neobično oštrog noža. Đorđo bi voleo da je to isto umeo da ostvari svojim četkicama: da ulovi svetlost koja se

1 *gesso* (ital.) – gips, malter (prim. prev.)

provlačila kroz lukove klaustera i da dočarava različite ambijente na jednoj istoj pozornici ili da unese izmaglicu u boje kako bi ih ublažio; želeo je da bude u stanju da slika rukom prirode. Mladić je mislio da, ukoliko bude upijao sve te detalje, pre ili kasnije će to i postići. Stoga je sate i sate provodio pokušavajući da sažme suštinu svega što ga je okruživalo, kako bi to kasnije preneo na svoje slike.

Jednog letnjeg popodneva, kada je izgledalo kao da grad vri u vodi svojih kanala, Đorđo je seo u senku klaustera manastira San Mikele i, zaštićen svežom hladovinom njegovog vrta narandži, kao i uvek, posmatrao je igre svetlosti. Onako zanesen kakav je bio, jedva da je čuo nečije umorne korake kako se vuku, korake nekog starca, koji su se kretali ka njemu.

– Šta je to tako zanimljivo u ovom našem manastiru za jednog mladića poput tebe, kad toliko sati provodiš među ovim zidovima?

Samo nekoliko trenutaka pre toga osetio je prisustvo fratra zahvaljujući njegovom karakterističnom mirisu. Znao je da je starac seo pored njega po naletu tog neodređenog vonja, neke vrste mešavine isparenja čorbe od luka – koja je očigledno bila jedina hrana tih bezubih monaha – znojave odore i sumpora.

Bez obzira na početnu odbojnost tog prvog susreta, fra Ambrozijus se postepeno preobraćao u jednog od najboljih prijatelja mladog Đorđa, a potom i njegovog vodiča, savetnika i učitelja. Bio mu je vodič na duhovnom polju, savetnik u pogledu materijalnih stvari i nenadmašni učitelj, budući da je bio jedan od najmudrijih ljudi koje je ikada sreo. Fra Ambrozijus ga je uveo u znanje o klasičnim naukama: o nasleđu koje su ostavili grčki i latinski očevi. Proveo ga je kroz filozofiju Sokrata, Platona i Aristotela; Seneke i Epikteta; Svetog Agustina i Svetog Justina; Majmonida² i Averoesa³. Pred njim je ra-

---

2 *Mojsije Majmonid*; hebrejski: *Moše ben Majmon*, latinizovano: *Majmonides*; 1135 – 1204; hebrejski filozof, teolog i lekar (prim. prev.)

3 *Ibn Rušd* – latinizovano: *Averoes*; rođen 1126, preminuo 10. decembra 1198. godine – andaluzijsko-arapski filozof, astronom, lekar i učitelj zahvaljujući čijim prevodima je i danas sačuvana većina Aristotelovih dela. (prim. prev.)

ščlanjavo kosmos, čoveka i prirodu. A predstavio mu je i neka tajna naukovanja: ona koja su već stotinama godina ljubomorno čuvali čarobnjaci i alhemičari. Zato što je fra Ambrozijus, u tajnosti, proučavao i upražnjavao alhemiju, znanje koje grupiše sva otkrovenja do kojih je čovek došao ili mu ih je sam Bog obelodanio. Bio je na hodočašćima u bezbroj manastira u celoj Evropi, gde je primio legat velikih alhemičara poput Nikolasa Flamela i Rodžera Bejkona. Ali ne samo to nego je nekada bio i učenik Bazilija Valentinija, čuvenog benediktinskog alhemičara iz manastira Erfurt. Jer iako je alhemija bila zabranjeno voće za pripadnike Crkve, njome su se i dalje bavili u manastirima.

Osim toga, fratar je tako dobro poznao jedinjenja i materijale iz prirode da je Đorđu bio neiscrpan izvor podataka kad je reč o izradi slika, na čemu je primenjivao nove formule, prevrtljivije i trajnije od onih koji su opšteprihvaćeno do tada korišćene.

Tako je Đorđo navikao da često potraži utočište na ostrvu Murano i da tamo provodi mnogo vremena u društvu starog monaha, kada su zajedno tumačili misterije čovečanstva u manastirskoj biblioteci ili u ćeliji fra Ambrozijusa. I dok je fratar puštao da se njegova svetla odora umrlja raznoraznim smešama i bučkurišima, Đorđo je sve to budno pratio s pažnjom uzornog učenika ili je, u pojedinim prilikama, za njega svirao loutu, instrument kojim je uspešno ovladao.

Jednog od tih dana kada mu je majstor dao dopuštenje da ranije izađe iz ateljea, Đorđo je prešao preko lagune u pravcu San Mikelea. Čim je zakoračio u klostar, presreo ga je fra Ambrozijus.

– Zorzi! – uzviknuo je, obrativši mu se nadimkom kojim su mu se obraćali samo najprisniji. Izraz monahovog lica odražavao je isto uzbuđenje kao i reči koje mu je uputio: – Nestrpljivo sam iščekivao tvoj dolazak, mladi Zorzi. Imam nešto zanimljivo da ti pokažem. Požuri, momče, idemo u moju ćeliju.

Skučena, mračna i hladna, ćelija fra Ambrozijusa odisala je neprijatnim mirisom kao i sam monah. Lišena gotovo svega, izuzev jednog

ležaja i raspeća, bila bi to ćelija kao i sve druge da se u njoj nije nalazio stočić pretrpan bočicama, avanima i kotličima za destiliranje, koje je fratar uspeo da nagomila u jednom ćošku. Raspolagao je čak i s malom peći, cevastom, izrađenom prema alhemijskim kanonima, iako je bila najprostija moguća, a imao je i jednu posebnu staklenu posudu u kojoj se mešaju sastojci, koju je nazivao filozofskim jajetom.

Monah je užurbano ubacio ključ u bravu, s velikim uzbuđenjem koje je odavalo nespretnost njegovih ruku i nepovezane reči koje nisu prestajale da mu izbijaju iz bezubih usta. Verovatno je mrmljao neku molitvu, kao da je prizivanje Našeg Gospoda Boga doprinosilo smirivanju njegovih živaca.

– Dođi ovamo! Pridi bliže! – pozvao je mladića, s mukom pokušavajući da podigne slamnati madrac sa svog kreveta.

Svetlost koja je dopirala kroz prozorče, njen jedva primetan trag na debelom manastirskom zidu, bila je nedovoljna, pa je Đorđo odlučio da upali sveću pre nego što se odazove nestrpljivom starčevom zahtevu.

– Tako ti Svetog krsta našeg gospoda Isusa Hrista! Ostavi tu sveću sada i pomози mi s ovim madracem, ove trske koje imam namesto prstiju jedva mogu da ga pomere.

Đorđo je bez poteškoća podigao madrac, a starac je onda u njega zavukao ruku, tražeći određenu pukotinu.

– Evo ga! Nisam mislio da sam ga gurnuo tako duboko, tako mi nebesa. Izvuci ti ovaj urolani pergament, Zorzi.

Fra Ambrozijus se povukao u stranu kako bi napravio mesta za svog učenika, sve vreme ga motreći i trljajući ruke ispod širokih rukava svoje odore.

– To je to, to! Stavi ga ovde, na sto – pokazao mu je, dok je jednim zamahom ruke raskrčio sto, uz zvečanje stakla, oborivši skoro sva svoja pomagala. – Da vidimo... Ovde je to bilo. Skoro da se ni ne primeti da nečega ima unutra, kao da ga je s vremenom pergament progutao i na taj način ga sačuvao od radoznalih pogleda.

– Kakav je to pergament, fratre?

– Ah, pergament je tu najmanje bitan... To je jedna ratna hronika. Prilično osrednja, svakako. Ali kopija je dobra – kvalitetan rukopis i veoma lepe ilustracije. Pretpostavljam da mu je to pridodalo vrednost u presudnom času...

Đorđo je ćutao, iako nije baš najjasnije razumeo namere fra Ambrozijusa, niti razloge njegove ushićenosti. Mladić je znao da će, ako bude strpljiv, pre ili kasnije dobiti željena objašnjenja; ovaj čovek posvećen religiji beše jedan od onih koji vole mnogo da pričaju kad drugi ćute, ali koji najradije ćute dok drugi pričaju.

– Sigurno se u našoj biblioteci nalazi tek nekoliko meseci, jer ga nikada ranije nisam video; a ja vrlo dobro znam čega ima u našoj biblioteci, nisam ja kao svi drugi. Brat bibliotekar je rekao kako je verovatno stigao s čitavim naručjem rukopisa koje nam je donirao neki zajmodavac. Zelenaši ponekad to čine: kada predosete da je kucnuo čas za svođenje računa, požele da se iskupe i da se izmire sa Sudijom pred pravednicima. Usudio bih se da nagađam kako dolazi iz Konstantinopolja. Možda je to plen otimačine božje vojske u krstaškom ratu protiv nevernika, otprilike oko 1204. godine, ili je možda nešto skoriji, iz vremena kada se brat Aurispa iskrcao ovde, u Veneciji, s ogromnom kolekcijom grčkih rukopisa s Istoka, čiji je dobar deo morao da uloži kako bi platio prevoz...

Dok je to govorio, fra Ambrozijus je s krajnjom pažnjom razmatavao pergament, a štavljena koža je opasno krckala pod njegovim prstima kao da će se slomiti, nesposobna da izdrži protok godina.

– Evo ga ovde, mladi moj prijatelju! – uzviknuo je, pobedonosno podižući neki maleni predmet koji Đorđo nije mogao da prepozna dok se nije našao u njegovim rukama.

U pitanju je bio cilindar od nekih pet centimetara u dužini i dva centimetra u obimu, izrađen od prozirnog kamena crvene boje s naranđastim primesama, po čemu je zaključio da se najverovatnije radi o korneolu⁴. Ali najupadljivije beše što je odozgo nadole bio izrezbaren.

4 *Korneol* — poludragulj, vrsta kalcedona (prim. prev.)

– Cilindar od korneola – potvrdio je fra Ambrozijus. – Čini se da je urezani tekst isписan na starogrčkom jeziku, *koine*. Samo Bog zna koliko već dugo tavori u unutrašnjosti ovog pergamenta.

Uvidevši da njegov čutljivi učenik posmatra i iznova proučava cilindar ne dajući nikakav komentar, fra Ambrozijus mu ga je nestrpljivo oteo iz ruke i spustio ga na sto, blizu plamena sveće.

– Korneol je čarobni kamen, otklanja slabost i nadahnjuje hrabrošću. Ima velike isceliteljske moći: dobar je za cirkulaciju, za zubne desni i druga meka tkiva u telu. Za Egipćane je imao veliku simboličku vrednost. To je kamen Device. I Hermesov kamen...

Monah se potpomogao posebnim tonom svog glasa kako bi pridodao misterioznost svojim rečima. Tako se Hermesovo ime produžilo u šuškanje koje je nagoveštavalo nešto važno.

– Hermes?

– Momče, očigledno te je Bog stvorio takvog da malo sporije shvataš. Da, Hermes! Hermes Trismegisto! Trostruko slavjen! Najmudriji mudrac svih vremena! Otac alhemije i hermetike!

– Znam ja to, fratre. Ti si me podučio o svemu u vezi s Hermesom Trismegistom. Ipak ne razumem kakva spona postoji između tog velikog mudraca i ovog kamena.

Monah je još više nabrao svoje već izborano lice, tako da su mu oči gotovo utonule u namreškane kapke.

– To ni meni nije baš najjasnije, sine moj. Ali ubeđen sam da tu postoji neka veza... – priznao je, na Đorđovo neizmerno iznenađenje.

– Šta piše u tekstu?

– Moram priznati da nisam uspeo da ga protumačim. Prilično je uništen tokom svog dugog postojanja, a moje ostarele oči više ne vide onako kao nekada. Ono malo rečenica koje sam uspeo da prevedem nemaju nikakvog smisla. Kao da svaka sledeća uopšte nije povezana s prethodnom. Međutim, među svim tim rečima pojavljuje se i jedno ime... Jedno neizmerno važno ime! *Magno Makedonio*. Veliki Makedonac. Aleksandar Veliki lično! U pitanju su nagoveštaji, tragovi koji

me navode na pomisao da smo se našli pred jednim velikim otkrićem! – usplahireno je povikao monah. Ali sav taj njegov polet u trenu je zamro. – Ili možda ne... Možda je to samo običan cilindar. U drevnim epohama je pravljeno na hiljade sličnih; u Mesopotamiji su to bili sasvim uobičajeni predmeti koji su korišćeni kao pečati ili amajlije; kasnije je isto bilo u Persiji, Asiriji, Egiptu... Svet je pun takvih cilindara, zašto bi baš ovaj pripadao Aleksandru?

Fra Ambrozijus je sebi u bradu mrmljao neka nerazumljiva razmišljanja, u sporom ritmu svojih koraka, sve dok se nije strovalio na madrac nadignuvši u vazduh komadiće slamki i oblak prašine. Fratru je vitalnost dolazila u naletima, što je bio kratkotrajni ustupak njegovoj starosti. Ali kako je dolazila tako je i odlazila, ostavljajući ga iscrpljenog.

Prostorija je iznenada utihnula, jer je u njoj zavladała ona sveobuhvatna tišina kakvu je Đorđo susretao samo na svetim mestima. Dok je držao cilindar na dlanu svoje ruke, kroz glavu mu je prolazilo na stotine pitanja koje nikako nije uspevao da pretoči u reči.

– Ja sam samo jedan bedni i beskorisni starac, živi mozak zatvoren u džak odumirućih kostiju. Već su mi u brojnim prilikama bili potrebni tvoj vid i tvoj sluh, tvoje čvrste šake i jake ruke, mlađani moj Zorzi. Ali sada, više nego ikada, ponovo je nužno da ti budeš zamena za moje onemoćalo telo.

Đorđo je slušao fra Ambrozijusa, ne shvatajući do kraja koji je krajnji cilj njegovih reči.

– Moraš ovaj cilindar da odneseš u Firencu, na neoplatonovsku Akademiju. Tamo ćeš se sastati s ocem Fićinom, Marsilijem Fićinom, mojim starim prijateljem. Samo on može da nam pomogne da razotkrijemo tajne koje ovaj predmet skriva, ako takve uopšte postoje.

– Ali, na kakve to tajne mislite, fratre?

Fratar je prezirno odmahnuo rukom. Đorđo je pomislio kako je taj čovek povremeno delovao kao da je lišen razuma, kao siroti matori ludak.

– Ah! Pretpostavke, pretpostavke... Sve su to samo pretpostavke!
– Fra Ambrozijus se nagnuo ka njemu; iz njegovih bezubih usta, sparušenih kao suva voćka, izbijao je neprijatan miris crnog luka. – Neću ti reći, Zorzi!... To su mračne tajne, možda neka vrsta zlog predskazanja. – Fratar se prekrstio. – Da... kad bi tajna ovakve prirode izašla na svetlost dana, to bi zaista bio loš predznak. Učini kako sam ti rekao i nemoj ni da se trudiš da saznaš nešto više. Ne treba na svoja ramena da svaljuješ teret koji ne bi mogao da podneseš...

Baš kako mu je naznačio stari monah alhemičar, Đorđo de Kastelfranko je jednog prolećnog jutra krenuo put Firence, noseći sa sobom cilindar od korneola i pismo za oca Marsilija Fićina. Fra Ambrozijus mu je rekao da je Marsilio Fićino tada bio jedan od najvećih filozofa. Pod zaštitom Medičijevih, još od doba Kozma Starijeg, bio je jedan od osnivača neoplatonovske Akademije, u kojoj su se učenjaci bliski ovoj čuvenoj firentinskoj porodici okupljali da diskutuju o književnosti i filozofiji, posebno Platonovoj. Nije uzalud Fićino preveo s grčkog na latinski njegove *Dijaloge* i smatrao se za žučnog branioca Platonovih misli. Ali u svojoj priči, fra Ambrozijus je insistirao na Fićinovoj vezi s hermetizmom. „Kozme Stariji je kao čovek bio izuzetno privržen retkostima – kazao mu je. – Imao je običaj da šalje svoje zastupnike širom sveta u potrazi za rukopisima i drugim blagom iz davnina. Pre izvesnog broja godina, kada je otac Fićino još uvek bio sasvim mlad, jedan monah je doneo Kozmu neke rukopise na grčkom jeziku, poreklom iz Makedonije, takozvani *Korpus Hermetikum* (*Corpus Hermeticum*), zbirku najbitnijih tekstova klasičnih nauka i osnova moderne alhemije. Patrijarh Medičijevih je Marsiliju naredio da prekine prevođenje Platonovih tekstova i da se usredsredi na *Korpus*, uz žarku želju da taj rad vidi okončan pre svoje smrti. Eto, toliki je značaj Kozme pridavao Hermesovoj mudrosti u trenutku kad je bio nadomak smrti.“

Čim je stigao u Firencu, Đorđo se zaputio u vilu Karegi, sedište neoplatonovske Akademije, gde je trebalo da se susretne s ocem Fićinom.

Sveštenik ga je čekao u prijemnoj sali; pročitao je pismo fra Ambrozijusa – kopkala ga je radoznalost da konačno čuje šta je ovog puta smislio taj starac, jednako mudar koliko i luckast.

– Prošetajmo se malo i porazgovarajmo – predložio je otac Fićino. – Tako ćemo uz priču moći da uživamo u ovom divnom božjem daru kao što je sunce iznad vile Karegi.

Dok su se šetali pored zasenjjuće vile, Đorđo je imao utisak kao da je prošao kroz vrata raja: vrt je opasavao palatu koja je ličila na utvrđenje, s pogledom na toskansku ravnicu. Činilo mu se kao da nikada ranije nije video tako bogatu svetlost, čak ni u klasturu San Mikelea. Bio je ubeđen da se ta svetlost rađala upravo u vili Karegi i odatle darivala ostatak sveta. Tog prolećnog jutra, svetlost je oživljavala siluete u vrtu; budila je boje svega što bi dotakla; spuštala je zlataste odsjaje na krilca insekata; rasipala se kroz kapljice vode koja je prskala iz fontana; igrala se senkama kao što se deca igraju žmurke; u mlazevima je ulazila i izlazila iz kuće, kroz lukove, na *lođe*; odlučno se spuštala na zemlju i preko trave ljupko izbijala iz svih mogućih kutkova. Bila je tako živa! Đorđo je ostao opčinjen pred lepotom tog prizora; nije bio u stanju da istovremeno ulovi sve njene nijanse. Poželeo je da ima oči vilin konjica kako bi pogledom obujmio čitavu tu eksploziju svetlosti.

Osim toga, u vili Karegi je stanovala umetnost. Gde god bi mlađić pogledao, umetnost je izranjala u punom sjaju, predstavljajući se na veličanstven način. Tuda su prošli Donatelo, Leonardo da Vinči i Botičeli, jer je uvek postojao neki mladi umetnik koji je uživao zaštitu Lorenca de Medičija. U svakom ćošku kroz koji su prošli otkrivao je ponekog srećnika koji je četkicom klizio po platnu, okupan svetlošću u vili Karegi, pa su i samog Đorđa zasvrbeli dlanovi, kao da su žudeli da zgrabe paletu i smešaju boje, da uposle četkice i zabeleže sve što ga je okruživalo. Ali ono što je najsnažnije skrenulo njegovu pažnju bila je scena koja se odvijala na ulazu u jedan štagalj: borba čoveka s kamenom, čoveka koji je dletom zamahivao tako vešto da se kamen

bezuslovno predavao pod njegovim rukama, udarcima i napadima, mada se činilo ne samo da ga oblikuje nego da ga i kroti, da se s njim poigrava kao da je glina. Fićino se obratio tom mladom čoveku oslovljavajući ga imenom Mikelandelo.

Sva ta čudesa, svi ti podsticaji koje je Đorđo doživeo kao šetnju po nebu, sprečavali su ga da svu pažnju usredsredi na razgovor koji je u međuvremenu vodio s Marsilijem Fićinom. Zbog toga nije zapazio uznemirenost u sveštenikovim očima kada je u ruke uzeo cilindar od korneola, niti tračak poleta u njegovom glasu u trenutku kada ga je obavestio o kasnijem susretu s firentinskim princem glavom i bradom, Lorencom de Medičijem. Ti su mu detalji promakli neprimećeni jer je ostao zaslepljen svetlošću same vile Karegi.

Sutradan se ponovo vratio u vilu, uzbuđen i uplašen pri samoj pomisli na susret s velikim Lorencom de Medičijem.

Princ ne samo da je bio mecena umetnosti i nauke nego je i sam bio učenjak, esteta, čovek naklonjen filozofiji, muzici i svim oblicima umetničkog i intelektualnog izražavanja. Praktično je odrastao i obrazovao se u vili Karegi, okružen najvećim mudracima tog doba, s kojima je vodio debate na planu intelektualne jednakosti, a nije bio samo u ulozi gazde.

U jednoj od sala te vile, tik uz bistu Platona koja je nadgledala sva okupljanja svojih sledbenika, pod svetlošću svećnjaka, budući da je već bila pala noć, Đorđo je upoznao Lorenca de Medičija koji je sedeo u fotelji u obliku makaza, nalik prestolu, nogu podignutih ne bi li mu to ublažilo muke koje mu je stvarala kostobolja. Onako krupan, od odeće je na sebi imao prsluk i ogrtač od brokata, što ga je nekako još više širilo, a nosio je i *mazoćo*, tkaninu koja se obavijala oko glave kao turban i čiji je drugi kraj visio sa strane. Njegov se izgled mogao opisati kao moćan, ili se barem tako činilo Đorđu s njegovih jedva šesnaest godina i bez životnog iskustva. Strogo lice namrgođenog izraza odražavalo je snažnu ličnost i beskrajnu odlučnost. Nesumnjivo, sama pojava Loren-

ca de Medičija uticala je da se oseti tako sićušno i beznačajno, čak je u njemu budila i strahopoštovanje.

Osim toga, okruživala su ga dvojica njegovih najboljih prijatelja i saradnika: Marsilio Ficino i grof Đovani Piko dela Mirandola. Prvi je nosio strogu sveštenučku odoru, a bore na njegovom licu otkrivale su da je reč o starijem čoveku. U svemu ostalom, nije bilo nikakve istaknute odlike u izgledu tog velikog mudraca. Ali je zato njegov učenik, Đovani Piko, već na prvi pogled privukao dečakovu pažnju. Grof od Mirandole bio je mlad i privlačan – lepota beše karakteristika koja nije promicala Đorđovom umetničkom oku – možda blago feminiziran, što se nije uklapalo s glasinama o njegovoj drskosti i plahovitosti. Tek je dva dana boravio u Firenci, ali je već u nekoliko prilika čuo priče o grofu. Bez obzira na svoju mladost, Đovani Piko je već dva puta bio u zatvoru. Jednom zbog napada na suprugu jednog od rođaka Medičijevih, čime je izazvao pravi skandal koji ga je mogao stajati života, pa je Lorenzo bio jedini koji je mogao da ga spase, a sledeći put osuđen je kao jeretik, budući da je izazvao crkvu svojim prilično kompromitujućim filozofskim tezama. Princ je ponovo bio prinuđen da mu priskoči u pomoć. Očigledno, grof od Mirandole beše jedan od najuglednijih poznavalaca klasične misli: stručnjak za Aristotela i Platona, upoznat s kabalom i hermetizmom, astrolog...

– Pokaži mi, Đorđo da Kastelfranko, to što si doneo iz Venecije.

Zapoved Lorenca de Medičija, izgovorena moćnim glasom i autoritativnim tonom velikih vladara, iznenada ga je trgla iz zanesenosti, i, na njegovu sramotu, noge su mu zadrhtale. Nastojeći da se obuzda, prišao je princu Firence i pružio mu cilindar koji je dotle stezao u svom oznojenom dlanu. Na trenutak, zbog osećaja neugodnosti koji je taj susret u njemu izazvao, Đorđo je proklinjao čas u kome ga je fra Ambrozijus poslao na taj put.

Lorenzo je zagledao cilindar još namrštenijeg čela nego što to beše uobičajeno; međutim, to nije bio znak negodovanja nego stvarne zainteresovanosti. Potom, ne izgovorivši ni reč, zavukao je ruku među

nabore svoje košulje i izvukao neki predmet koji mu je visio oko vrata; Đorđu se učinilo da je ta stvarčica prilično podsećala na njegov cilindar. Jednim snažnim trzajem prekinuo je tanku vrpcu i potom su oba cilindra stajala na dlanu njegove ruke. Marsilio Fićino i Piko dela Mirandola nagnuli su se preko ramena svog gospodara kako bi osmotrili ono u šta se on zadubio.

– *Madonna mia* – promucao je Fićino.

– I šta si ono beše kazao, mladiću, gde si ovo pronašao? – još jednom je hteo da se uveri princ.

– Da budem iskren, gospodaru moj, pronašao ga je moj učitelj, monah Ambrozijus, u biblioteci manastira San Mikele na Muranu. Zatekao ga je unutar jednog starog pergamenta koji je predstavljao deo rukopisa koji je manastiru darovao jedan zajmodavac.

– Unutar starog pergamenta? Kakvog pergamenta?

– To je neka hronika napisana na grčkom jeziku, o ratovima Aleksandrovih sledbenika, gospodine. Fra Ambrozijus veruje da ti zapisi možda potiču iz Konstantinopolja.

– U ovom trenutku, Lorencu, nemoguće je sa sigurnošću odrediti njegovo poreklo. Ono što je zaista uznemirujuće jeste sličnost između njih – izneo je svoje mišljenje Fićino.

– Priđi, Đorđo, i baci pogled na ovo – pozvao ga je Lorencu, pokazujući mu predmete izložene na dlanu njegove ruke.

Mladić je ostao zaprepašćen. Ta dva cilindra su izgledala kao preslikani, kao da je jedan verna kopija drugog. Iste veličine i napravljeni od istog materijala, korneola. I mada nije poznavao grčki, zaključio je da urezani simboli pripadaju istom jeziku. Đorđo nije znao šta da kaže a da ne ispadne glup, tako da se odlučio za ćutanje.

– Ovaj cilindar, koji je ujedno i moja amajlija, pripadao je mom dedi Kozmu. Pre četrdeset godina prodao mu ga je jedan trgovac sa severa Afrike. Trgovac je tvrdio kako ga je preoteo jednom beduinu nakon što mu je prerezao vrat. Pred samu smrt, beduin mu je priznao kako ga je on prethodno ukrao od jednog koptskog monaha, prilikom

pustošenja manastira Svetog Pavla na Crvenom moru, uveravajući ga kako je to egipćanska relikvija ogromne vrednosti, budući da ju je monah branio sve do smrti. Međutim, bilo je nemoguće protumačiti njegovu poruku, jer se čini kao da ništa od zapisanog nema nikakvog smisla. Sam po sebi, ovaj cilindar nije ništa više od ljupke relikvije, simpatične amajlije... Ali više nije jedinstven, nego sada imamo dva ista cilindra, tako da legenda postepeno poprima svoj oblik.

– Jesi li obratio pažnju na zapis o kome sam ti govorio?

– Svakako, Marsilio – odgovorio je Lorenzo. – *Magno Makedonio*.

Možda tajna Aleksandra Makedonskog nije otišla s njim u grob...

Poslednje izgovorene reči Lorenca de Medičija ostale su da lebde iznad glava okupljenih, ali pre nego što su isparile u vazduhu, prošaputale su ono što je za njih predstavljalo očigledan zaključak, dok je za Đorđa to ostajala zagonetka.

– Da li si razmotrio verovatnoću da se možda radi o falsifikatu? – po prvi put se umešao grof dela Mirandola.

Lorenzo se promeškolljio na svojoj stolici i protegnuo svoje otečene noge. Nije se moglo tačno odrediti šta mu je teže padalo, da li muke koje mu je zadavala kostobolja ili grofove reči.

– Sve je moguće. Ali, zar ću zbog toga prezreti ove retkosti? Da li možda treba da propustim priliku da lično proverim verodostojnost ovih cilindara i legende koja se iza njih skriva? Bio bih lud da tako postupim. Često si me slušao kako ponavljam, dragi moj Piko, kako se istinska mudrost zasniva na tome da strpljivo čekaš i onda ugrabiš svoju priliku. Već četrdeset godina ovaj cilindar čeka ispod košulje Medičijevih; meni se sada ukazala pogodna šansa. Čak i ukoliko postoji sasvim majušna mogućnost da ovi cilindri sadrže neku veliku tajnu, koliko god ona daleka bila, ja se osećam obavezanim da je proučim, jer ako je tačna, našli bismo se pred najvećim otkrićem svih vremena. A ukoliko je božansko providenje želelo da se ova dva cilindra spoje na dlanu jednog Medičija, neka onda upravo Mediči bude taj koji će razotkriti njihovu misteriju. U tom

poduhvatu, prijatelji moji, voleo bih da znam mogu li da računam na vašu pomoć.

– Dobro znaš, Lorenzo, da uvek možeš na to da se osloniš – potvrdio je Marsilio Fićino, na šta je Piko dela Mirandola nekoliko puta klimnuo glavom s krajnjom ubedljivošću.

U uglovima usana Lorenca de Medičija promolio se jedva primeantan osmeh zadovoljstva. Svakako da je bio siguran u odanost svojih prijatelja.

– Morate da poradite na tumačenju poruke na ovim cilindrima. Kada u tome budemo uspeli, ako se uverimo da su mogli pripadati Aleksandru Velikom, unišićemo ih.

– Uništiti? – ponovio je grof od Mirandole, ne baš sasvim ubeđen da je dobro čuo.

– Upravo tako. Kada su zajedno jedan pored drugog, tajna više nije bezbedna.

– Ali ako ih uništimo, poruka će zauvek biti izgubljena. Ko nam daje za pravo da uklonimo jedno nasleđe koje pripada celom čovečanstvu? – pobunio se mladi grof.

– Ne budi tako tvrdoglav, Đovani. Ponovo dozvoljavaš da tobom ovladaju brzopletost i nepromišljenost. Ja nisam rekao da treba uništiti poruku, nego samo cilindre. Što se poruke tiče, moraćemo da razmislimo kako da je šifrujemo isto onako oprezno, ili čak i opreznije nego što je to u svoje doba učinio Aleksandar.

Nakon ovih Lorencovih reči, nastupila je neprijatna tišina, kakva uvek usledi posle izlaganja određenog problema za koji ne postoji vidljivo rešenje.

Do tog trenutka Đovani je raspravu pratio ništa ne shvatajući, kao gledalac neupoznat s delom koje se izvodi na sceni: govorili su zagonetnim jezikom tajni i legendi kojim su oni očigledno dobro vladali, ali koji je njemu izmicao. Međutim, ako su ti cilindri uzburkali dušu samog Lorenca de Medičija, jasno da u pitanju ne beše ludost niti fantazija starog Ambrozijusa, tako da je Đorđo umirao od rado-

znalosti da sazna kakva je to velika tajna. I stoga, odlučio je da se naoruža hrabrošću i da poruši barijeru diskretnosti iza koje se bio sklonio, pa da se i on nađe na licu mesta:

– Oprostite, gospodine...

Sva tri čoveka su uperili poglede ka njemu, kao da su u međuvremenu bili smetnuli s uma da je s njima u društvu bila još jedna osoba. Đorđo je osetio kako mu kolena ponovo klecaju.

– Budi bez brige, Đorđo da Kastelfranko, nisam zaboravio na tebe. Fratar Ambrozijus i ti dobićete pravednu cenu za cilindar i za poverljivost...

– Ne, gospodaru moj, pogrešno ste me protumačili. Nisam hteo to ni da spomenem...

Lorenzo je podigao obrve i odmerio ga od glave do pete.

– Ako mi dozvolite, gospodine, iako mi nisu poznati priroda i suština tajne o kojoj ste govorili, verujem da poznajem jedan način na koji bi poruka mogla da se sakrije.

– Pričaj, momče – ohrabrio ga je princ. – Na šta tačno misliš?

I onda je Đorđo počeo da objašnjava, verujući, baš kao i sam Lorenzo, da će reči izgovorene u toj prostoriji upravo tu i ostati. Niko nije zastao da pomisli kako se reči ponekad izmigolje kroz neke najmanje očekivane pukotine. I odlete.

Od tog susreta je proteklo već godinu dana. Bila je to godina u kojoj se Đorđo nastanio u vili Karegi, gde su Marsilio Fićino, Piko dela Mirandola i on zajedno radili na prevodu poruke s cilindara i njenom ponovnom šifrovanju.

Mladićeve misli prestale su da lutaju i pred njim se iznova oteplotvorila nedovršena slika. Spustio ju je sa stalka, platno je oslobodio okvira, pažljivo ga je smotao i sklonio u kožnu futrolu koja će ga štititi za vreme putovanja. Tek tada je osetio, po prvi put, tugu koju je u njemu budio rastanak s tim mestom. Ali na vreme se dosetio da bi najpametnije bilo vratiti se u Veneciju. Samo će ocu Fićinu i grofu

Piku dati obaveštenje o svom boravištu, a kada posao bude završen, ponovo će se sastati s njima.

Možda je upravo tajna čuvana u tim cilindrima Lorenca de Medičija koštala života... Možda su svi koji su na neki način bili povezani s tom tajnom zapravo nalazili u opasnosti... „Ne treba na svoja rame-
na da svaljuješ teret koji ne bi mogao da podneseš...“. Trebalo je da poslušaju mudre reči fra Ambrozijusa; sada je već bilo prekasno za to. Trenutno, nije mu preostajala druga mogućnost nego da uprta platno na svoja nejakna ramena i da ponese taj teret putem punim senki, da ga vuče sa sobom sve do smrti.

*Šuma Kentšin⁵, Istočna Pruska,
23. avgust 1941. godine*

Adolf Hitler je zatvorio vrata za poslednjom osobom s kojom se sastao te večeri, rukom je zagladio kosu više zbog sopstvene manije nego zbog želje da se upristoji, i upalio je lampu. Ta spartanska i funkcionalna prostorija koja mu je povremeno služila kao kancelarija bila je obasjana blagom svetlošću i Fireru se učinila čak i prijatna. Uputio se ka stolici iza radnog stola, osetivši neko neprijatno zujanje u ušima; naglim trzajem ruke spljeskao je komarca koji je leteo tik uz njegovo lice. Da nije tih odvratnih insekata, Volfšanze, Vučja straža, bilo bi skoro bajkovito mesto. Ali budući da se to utočište nalazilo usred guste i mračne šume, u predvečerja nakon toplih dana komarci su navirali u jatima i dosađivali Fireru, a da pritom nijedna od izuzetnih i navodno neprobojnih sigurnosnih mera kojima se štitio nisu mogle da ih spreče da ga izujedaju. Hitler nije odavao toliko priznanje avionima RAF-a koliko ovim nezaustavljivim krvopijama.

---

5 *Kętrzyn* – grad i šuma na severoistoku Poljske. Ime je dobio po značajnom poljskom istoričaru nemačkog porekla, Vojcku Kentšinu. (prim. prev.)